

КОНСЕПСИЯИ МИЛЛИИ ТАРБИЯ ДАР ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

Муқаддима

Концепсияи миллии тарбия (минбаъд Концепсия) сиёсати кунунӣ ва дурнамои давлатро дар соҳаи тарбияи миллии оммаи васеи аҳоли, махсусан насли наврас, муайян месозад. Он моҳият, мақсаду вазифаҳо ва мазмуни тарбияи миллиро дар марҳилаи нави таърихӣ ба танзим оварда, нақш ва мақоми онро дар ташаккули шахсияти инсонӣ комил муайян мекунад.

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Э.Ш.Раҳмонов тарбияи кӯдакону наврасон ва ҷавононро дар рӯҳияи арзишҳои суннатӣ башарӣ яке аз вазифаҳои муҳими имрӯзу ояндаи давлат ва ҷомеа доништа, масъалаҳои демографӣ ва танзими оиларо ҳамчун омилҳои асосии ҷомеаи солим ба миён гузоштааст, ки роҳу усулҳои самаранокӣ амалӣ намудани онҳо дар Концепсия мавриди баррасӣ қарор гирифтаанд.

Концепсия бо дарназардошти анъанаву суннатҳои арзишманди миллати тоҷик ва халқияту миллатҳои дигари Тоҷикистон таҳия гардидааст. Он имконият медиҳад, ки тамоми аҳолии Тоҷикистон, новобаста аз маҳаллу миллат ва наҷод, роҳҳои гуногуни тарбияро барои инсонӣ комил будан интихоб ва амалӣ намоянд.

Концепсия тамоми вазорату идораҳо, ташкилотҳои эҷодӣ аз қабилӣ Иттифоқи нависандагон, Иттифоқи бастакорон, Иттифоқи журналистон, Иттифоқи рассомон, Иттифоқи меъморон, Иттифоқи арбобони театри, иттифокҳои дигари эҷодӣ, воситаҳои ахбори умум; нашриёт ва чопхонаю матбааҳо, хизматҳои сиёсӣ ва иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ, аз ҷумла иттифокҳои касаба, созмонҳои ғайриҳукуматӣ, корхонаҳои давлатӣ ва хусусӣ, муассисаҳои хизматрасонӣ, Шӯрои собиқадорони ҷанг ва меҳнат, театрҳо, Филармонияи давлатӣ, консерватория, дастаҳои «Шашмақом» ва «Фалак», китобхонаҳо, осорхонаҳо, муассисаҳои ҳифзи саломатӣ ва фароғатӣ, боғҳои истироҳат ва фарҳанг, ташкилотҳои ҷавонон, муассисаҳои таълимию тарбиявӣ ва тамоми ҷомеаро вазифадор ва даъват менамояд, ки дар бобати тарбияи миллии аҳолии кишвар ҷаҳод буда, дар амалӣ намудани барномаю тадбирҳои давлатии ин масъалаи муҳими аҳамияти бузургӣ иҷтимоию ахлоқӣ дошта саҳмгузор бошанд.

I. Зарурияти таҳия ва қабули Концепсия

Дар шароити имрӯза зарурияти таҳия ва қабули Концепсия аз инҳо иборат аст:

1. Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун давлати мустақили тозаистиклол дар марҳалаи аввали ташаккули давлати демократӣ, ҳуқуқбунёд, дунявӣ ва ягона қарор дорад. Рушди минбаъдаи он ба тарбияи шахсиятҳои сатҳи баланди ахлоқӣ, дунёи пурғановати маънавӣ, фикру ҷисми солим, эҳсоси баланди ватандӯстӣ ва ҳудодоҳии миллӣ дошта, риоягари қонунҳо, ҳуқуқҳо, озодиҳо, заҳматписанду зебопараст, сарфаю сариштакор, ботаҳаммулу тоқатпазир, масъулиятшиносу ғаъол ва созандаю эҷодкор вобаста аст. Тарбияи ҷунин шаҳрвандон вазифаи давлат, ҷомеа ва оила аст.

2. Пас аз қабули Конститутсияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон якҷанд ҳуҷҷатҳои муҳим, аз ҷумла Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи маориф», Консепсияи мактаби миллӣ, Консепсияи миллии маълумоти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Кодекси одоби хизматчиӣ давлатӣ, Барномаи давлатии тарбияи ватанпарастии ҷавонони Тоҷикистон барои солҳои 2006-2010, Консепсияи миллии инкишофи тарбияи ҷисмонӣ ва варзиши Ҷумҳурии Тоҷикистон, Барномаи таълим ва тарбияи ҳуқуқи шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ таҳия ва тасдиқ гардидаанд. Дар ин ҳуҷҷатҳо вобаста ба таълиму тарбия фикрҳои солим ва арзишнок гуфта шудаанд. Аммо илми педагогика собит менамояд, ки тарбия, аз рӯи мақсаду вазифа ва мазмуну мундариҷа нисбат ба таълим муқаддамтару васеътар аст. Мутаассифона, ҳуҷҷате, ки дурнамои тарбияи миллӣ, ҳадаф, вазифа ва мазмуну мундариҷаи онро вобаста ба сиёсати давлати соҳибистиклол ва арзишҳои миллию башарӣ муайян намояд, то ҳол таҳия нагардидааст. Консепсияи мазкур таҷрибаи нахустин буда, тарбияи миллии тамоми шаҳрвандони ҷумҳуриро дар назар дорад.

II. Асоси методологӣ ва сиёсати давлатӣ дар соҳаи тарбия

Асоси методологии тарбияро дар кишвари мо тафаккури нави сиёсӣ ва фарҳангӣ ташкил медиҳад, ки моҳияти он таҳкими истиқлолияти давлатӣ, ваҳдату худшиносии миллӣ, ҳисси ватандӯстию ватанпарастӣ, таъмини амнияти давлату миллат, ҳифзи тамомияти арзӣ ва манфиатҳои умумимиллӣ мебошад. Мӯҳтавои ин методология дар Конститутсияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон, Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи маориф», Консепсияи миллии маълумоти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Кодекси одоби хизматчиӣ давлатӣ, Барномаи давлатии тарбияи ватанпарастии ҷавонони Тоҷикистон барои солҳои 2006-2010, Консепсияи миллии инкишофи тарбияи ҷисмонӣ ва варзиши Ҷумҳурии Тоҷикистон, Барномаи таълим ва тарбияи ҳуқуқи шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ таъкид ёфтааст.

Давлат дар сиёсати худ перомуни тарбияи миллии шаҳрвандон қафолат медиҳад, ки дар тарбияи миллӣ фазои ҳуқуқӣ фароҳам оварда, санадҳои ҳуқуқи меъёрӣ қабул ва дар амал татбиқ карда шаванд.

Муассисаҳои давлатӣ таълим ва тарбияро барои тарбияи шахрвандон таъсис дода, шароит муҳайё месозанд, ки:

- дар ҷомеа ба дигарақидагӣ, озодии суҳан, виҷдон, иштироки шахрвандон дар ҳаёти сиёсӣ дар доираи қонун касе ҳалал нарасонад;
- тавассути адабиёти илмию оммавӣ, бадеӣ ва аз тариқи васоити ахбории умум маводи дорой мазмуни тарбияи миллӣ ба шахрвандон дастрас гардад.

Ҳукумати Тоҷикистон тамоми чораҳоро мебинад, ки шахрвандони ҷумҳурӣ, аз хурд то калон, дар асоси ҳуқуқҳои конституционӣ зиндагӣ, кор ва фаъолият намоянд. Намуна ва ибрати шоиста будан, пеш аз ҳама, рафтору гуфтори мансабдорони мақомоти давлатӣ, сарварони муассисаҳоро мутобиқи Кодекси одоби хизматчиӣ давлатӣ талаб карда, дарк ва ҳисси масъулиятшиносии падару модарон ва шахсони калонсолро дар тарбияи насли наврас баланд мебардорад.

Ҷанбаи илмӣ, дунявӣ ва башардӯстии анъанаю расму оинҳои мусбати миллии кишварро дар тарбияи мардум дастгирӣ карда, барои истифодаи осори пурарзиши илмӣ, адабӣ, таърихӣ, динӣ ва асару дастурҳои Сарвари давлат доир ба тарбияи шахрвандон тадбирҳо меандешад.

Тарбия ва ҳифзи саломатии аҳоли, аз ҷумла кӯдакон, наврасон, ҷавонон, кӯдакони ятиму бепарастор, нафақагирону пиронсолонро дар оила, кӯдакостонҳо, мактабҳо, хонаҳои бачагон ва калонсолону маъҷубон таъмин карда, ба тарбияи ҷавонон, аз ҷумла баланд бардоштани сатҳи маърифати духтарону занон барои тарзи ҳаёти солим, танзими оилаю оиладорӣ ва ба камол расонидани фарзандони солим мусоидат менамояд ва ҳифзи иҷтимоӣ ва иқтисодии муаллимону мураббияҳо ва парасторонро, ки ба тарбияи кӯдакон, наврасон ва калонсолон дар муассисаҳои гуногуни таълимӣ тарбиявӣ машғуланд, ҳимоя менамояд;

Рушд ва дастгирии муассисаҳои тарбиявӣ фароғатӣ, аз ҷумла истироҳатгоҳҳои фасли тобистонро ба ўҳда гирифта, наврасону ҷавонони боистеъдодро аз ҷиҳати моддиву маънавӣ дастгирӣ менамояд.

Саҳм, масъулият ва фаъолияти вазоратҳои маориф, фарҳанг, тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон, мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, Кумитаи телевизион ва радиои назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, иттифокҳои эҷодиро дар тарбияи мардум, аз ҷумла насли наврас, баланд мебардорад ва ҳамоҳанг месозад.

Дар ҷумҳурӣ намудҳои гуногуни варзиши миллиро ривож медиҳад. Ташаббуси сарпарастон ва дигар одамони саховатмандро дар бобати муҳайё намудани шароити корҳои тарбиявӣ дастгирӣ менамояд.

Ҳарчанд ки тарбия вазифаи умумӣ ба ҳисоб меравад, аммо масъулияти Вазорати маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар татбиқи он бештар мебошад. Вазорати маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ин самт корҳои зеринро амалӣ мегардонад:

- таҷдиди назар намудани нақшаю барномаҳои таълим, китобҳои дарсӣ бо мақсади пурқувват намудани самти амалию тарбиявии онҳо ва ноил шудан ба гуманизатсияи мазмуни таълим;

- тарбияи маниши (характери) миллӣ ва тафаккури миллӣ;

- таҳияи талаботи умумӣ ва ягонаи тарбияи кӯдакону наврасон ва ҷавонон дар муассисаҳои таълим, оила ва ҷойҳои ҷамъиятӣ;

- таҳияи системаи корҳои тарбиявӣ, ки тавассути онҳо падару модарон ҳамчун шарикӣ доимии мактабу муаллим ҷалб карда мешаванд;

- ташкили вохӯриҳо ва сӯҳбатҳои мунтазами одамони машҳур, роҳбарони муассисаю вазоратҳо бо наврасону ҷавонон;

- пурзӯр намудани мавзӯҳои тарбиявии барномаҳои курсу семинарҳои такмили ихтисоси муаллимон, роҳбарони синфҳо;

- мавриди таҳлилу таҳқиқ ва мавзӯҳои корҳои курсию дипломӣ қарор додани масъалаҳои тарбияи миллӣ, аз қабилӣ тафаккури миллӣ, худшиносӣ, ваҳдат ва ифтихори миллӣ.

Вазорати маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон якҷоя бо вазоратҳои фарҳанг, адлия, меҳнат ва ҳифзи иҷтимоӣ, тандурустӣ, амният, мудофия, даромадҳо ва пардохтҳои давлатӣ, корҳои дохилӣ, алоқаи Ҷумҳурии Тоҷикистон, Кумитаи давлатии сохтмон ва меъморӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон, кумитаҳои телевизион ва радио, кор бо ҷавонон, занон ва оилаи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, иттиҳодияҳои эҷодӣ, мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, ташкилоту муассисаҳо ва шахсони ҳуқуқиву воқеӣ тадбирҳои зеринро ба анҷом мерасонанд:

- барои амалӣ намудани талаботҳои Консепсияи мазкур нақшаи ҷорабиниҳо таҳия намуда, иҷрои онро таъмин менамоянд;

- системаи ахборотию иттилоотии соҳаи тарбияи миллиро таъмин менамоянд;

- бо марказҳои ҷаҳонии тарбия ва таҳсилот робитаи педагогӣ барқарор менамоянд;

- дар таҳияи барномаҳо ба масъалаҳои тарбияи миллӣ, ки ба иззати нафси халқ, миллатҳои дигар намерасанд, бештар аҳамият медиҳанд;

- оид ба забон, адабиёт ва таърихи халқи тоҷик, инчунин сарватҳои моддию маънавии тоҷикон бештар маводи илмию оммавӣ ба нашр мерасонанд;

- барои нозирони давлатии роҳ андоз, гумрук, тамоми кормандони ҳифзи ҳуқуқ, тандурустӣ, савдо ва ғайра, ки қори ҳамарӯзаи онҳо аз муоширату муносибат ва одамон иборат мебошад, доир ба риояи одоби муошират, ҳусни гуфтор, ҳифзи саломатӣ, муҳит ва ғайра дастурҳо таҳия намуда, иҷрои онро таъмин мегардонанд;

- барои аз байн бурдани зуроварӣ дар қисмҳои ҳарбӣ тавассути унсурҳои гуногуни тарбия тадбирҳои самарабахш меандешанд;

- барои тарбияи аскарону афсарони дорои сифатҳои беҳтарин шароит муҳайё месозанд;

- доир ба тарбияи маҳбусон дар муҳити маҳрумият аз озодӣ шароит муҳайё карда, барои ба тарзи ҳаёти солим баргардонидани онҳо тарзу

усулҳои гуногуни тарбияи маънавӣ, ҳештаншиносӣ, ҳудогоҳии миллӣ, гуманистӣ, меҳнатӣ, зебопарастӣ ва ғайраро тадбиқ менамоянд;

– марказҳои компютерӣ, Интернет, алоқаи электронӣ, ки бо ҷаҳони мутамаддин мепайванданд, ташкил мекунад;

– ба бештар саҳм гирифтани оммаи васеи мардум, дар тадбирҳои муҳими давлатию байналмилалӣ, аз ҷумла: гуфтугӯи тамаддунҳо, даҳсолаи об барои ҳаёт, ҷашнҳои миллию давлатӣ, намоишгоҳҳо, ҳафтаи фарҳангу адабиёт, вохӯриҳо, бозӣ ва мусобикаҳои варзишӣ ва ғайра мусоидат менамоянд;

– ба тарзи миллӣ сохтану ороиш додани бино ва касру майдонҳоро ба нақша мегиранд;

– ба номгузориҳои миллию таърихии хиёбону кӯчаҳо, шаҳру ноҳияҳо ва деҳаҳо чиддӣ муносибат карда, номҳои шаклан ва мазмунан зебои асотирию миллиро эҳё менамоянд;

– ҷопи «Зиндагиномаи намояндагони машҳури миллат», нашри китобҳо бо нақшу нигори миллиро ба роҳ мемонанд;

– истеҳсоли маҳсулоти миллӣ, аз қабилӣ: обҳои маъданӣ, нону ширинҳои гуногун, асбобҳои мусиқӣ, асбобҳои заргарӣ, кулолӣ, сӯзанӣ, қолину атлас, ҷойнику пиёла, аз гиёҳҳои ватанӣ омода намудани дорувориҳои гуногунро ривож медиҳанд.

– фаъолияти Кумитаи Олимпии варзиш, дастаҳои футболи миллӣ, гӯштини миллӣ, бозиҳои миллӣ, чавгонбозиро пурзӯр менамоянд;

– дар баробари рамзҳои давлатӣ, барои эҷод ва ҷорӣ намудани рамзҳои дигари миллӣ озмунҳо мегузаронанд.

III. Мафҳум, мақсад, вазифа ва заминаҳои тарбияи миллӣ

Тарбия падидаи иҷтимоӣ, фарҳангӣ, психологӣ ва педагогӣ буда, барои танзими ҳаёти инсон ва пешрафти ҷамъият хизмат менамояд. Он ҳамчун фаъолияти махсуси мақсадноки инсон барои рушди шахс ва ворид шудани инсон ба ҷараёни зиндагии воқеӣ ва бунёди ҳаёти маданӣ равона карда мешавад.

Мақсади тарбия қисми таркибии мақсаду вазифаҳои давлат қарор мегирад, ки барои амалӣ намудани манфиатҳои давлат, ҷомеа ва ҳар як шаҳрванд равона карда мешавад. Давлат чунин тартибу низомро ҷорӣ мекунад, ки барои ҳаёт ва фаъолияти инсон ва тарбияи миллии шаҳрвандон мусоидат менамояд.

Тарбияи миллӣ дар шаҳрванд сифатҳои баланди ахлоқӣ, хуввияти миллӣ, инсондӯстӣ, озодандешӣ, мавқеи шаҳрвандӣ, ташаббускорӣ ва амсоли инро ташаккул медиҳад. Чунин шаҳрванд қодир аст, ки дар пояи манфиатҳои миллӣ фаъолият намояд, нисбати зухуроти манфии ҷомеа аз лиҳози танқид назар кунад, Ватани хешро дӯст дорад ва манфиатҳои онро ҳимоя намояд, ҳамчун соҳиби тафаккури миллӣ ва посдори тамаддуни миллӣ дар пешрафти ҷомеа саҳмгузор бошад.

Мақсаду вазифаҳои ниҳони тарбияи миллӣ ташаккули инсонии комил, соҳиби Ватан, нангу номуси миллӣ, ифодагари симои зехнию маънавӣ, ахлоқӣ, фарҳангӣ ва арзишҳои дигари инсонӣ мебошад.

IV. Унсурҳои таркибӣ ва мазмуни тарбияи миллӣ

Тоҷикистон давлати соҳибхушӣ, демократӣ, ҳуқуқбунёд, дунявӣ ва ягона мебошад. Дар ин кишвар ҳамаи шахрвандони ҷумҳурӣ, қатъи назар аз миллат, наҷод, этнокод, ҷинс, забон, этнокодҳои динӣ, мавқеи сиёсӣ ва вазъи иҷтимоӣ баробар тарбия мегиранд. Ҳамаи шахрвандон метавонанд фарзандонро дар рӯҳи анъана ва арзишҳои миллии худ тарбия намоянд, ба шарте ки он хилофи арзишҳои умумидавлатии Тоҷикистон ва манфиатҳои кишвар набошад.

Анъана, суннатҳои воло, арзишҳои миллии халқи тоҷик, ки дар давоми қарнҳо ба тарзи ҳаёти мо ворид шудаанд, менталитет ё маҷмӯи сифатҳои онро ташкил медиҳанд. Ҷавҳар, хосият ё маҷмӯи сифатҳои тоҷикон аз илму донишомӯзӣ, заҳматписандию, таҳаммул, сару қор бо замин, оштию сулҳпазирӣ, тадбирҷӯӣ, худшиносӣ, талоши фарҳангӣ, меҳмондорӣю меҳмоннавозӣ, устувории оила, ифтихори ватандорӣ, шикастанафсӣ, касбу ҳунаромӯзӣ, хушбинӣ (оптимистӣ), дӯстию рафоқат, иззату эҳтироми падару модар ва шахсони калонсол, некӣ ва нақӯкорӣ, адлу адолатҷӯӣ, дастгирии ҷимонӯ муҳтоҷон, қанораҷӯӣ аз хирсу ҳасад, қибру ғурур, қинаю адоват, хиёнат ва аҳдшиқанӣ ва ғайра иборатанд.

Унсурҳои таркибии тарбияи миллӣ аз инҳо иборатанд:

Тарбияи ғоявӣ. Тарбияи ғоявӣ қатгориҳои ахлоқӣ буда, мақсади он дар шуури шахрванд ташаккул додани ғояи миллӣ мебошад. Вазифаи асосии ин мафҳум ҳимояи Истиқлолияти давлатии Тоҷикистон, бунёд ва таҳкими қомеаи демократӣ, эҳёи хусусиятҳои миллӣ, қавобғӯи манфиатҳои миллии халқҳои Тоҷикистон, ба давлати мутараққии қаҳон табдил ёфтани Тоҷикистон ба шумор меравад.

Тарбияи миллӣ. Тарбияи миллӣ ташаккули тафаккури миллии шахрвандро дар назар дорад. Он ифтихор аз миллати ҳеш, эҳтиром ва қиромӣ доштани таърих ва мероси фарҳанги ниёгон, урфу одат ва анъанаҳои миллӣ, пайвастании таърихи гузашта ба воқеияти имрӯзаи миллат, аз нав эҳё намудани урфу одат ва анъаноти арзишмандии миллӣ, дар заминаи хусусиятҳои миллӣ ривож додани забон, илм ва фарҳанги миллӣ ва эҳтироми миллатҳои дигарро фаро мегирад.

Тарбияи ҳештаншиносӣ ва ҳудогоҳии миллӣ. Таваассути тарбияи ҳештаншиносӣ ва ҳудогоҳии миллӣ шахрванд бояд мутааллиқи миллат, давлати соҳибистиқлол, соҳиби Ватан ва ҳуқуқу озодиҳо будани ҳудро дарк қунад ва онҳоро эҳтиром намояд. Донад, ки вазифаҳои ӯ дар назди давлат, қамъият ва оила аз қӣ иборат аст. Баҳри иҷрои онҳо қидду қадд намояд. Манфиатҳои ҳудро бо манфиати давлат, қомеа ва оила пайваста таваонад.

Шаҳрванд бояд қадру қимати ҳудро донад ва онро ҳимоя намояд, аз миллат, таърих ва фарҳанги он боҳабар бошад ва онҳоро қиромӣ донад. Ҳудогоҳӣ аз бедорӣи миллии шахрванд ба миён меояд ва ӯро ба сӯи

ифтихори миллӣ ҳидоят менамояд. Ёро барои хизмат кардан ба Ватан ва миллат сафарбар мекунад, ба райъи ӯ ғизои ахлоқию маънавӣ ворид месозад. Шаҳрванди хештаншинос ва худогоҳ истиқлолияти давлатии кишвари хешро чун гавҳараки чашм ҳимоя мекунад ва дар ҷодаи ғанӣ гардидани боигарии моддию маънавӣ ва фарҳангии миллат сахм мегузорад, ифодагари манфиятҳои миллат мебошад.

Тарбияи ватанпарастӣ. Ватанпарастӣ арзиши муқаддас ва аз ҳама муҳимтарини тарбия мебошад, ки он дар мафҳумҳои диёр, макон, кишвар, сарзамин, Ватан низ ифода меёбад. Ҳамаи унсурҳои дигари тарбия ба ҳамин унсури тарбия иртибот доранд ва садоқатмандии шаҳрвандро ба ватани хеш дар назар дорад.

«Фаромӯш набояд кард, ки, - таъкид мекунад Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмонов,-танҳо шахси воқеан ватандӯст метавонад дилсӯзона ва бо тамоми ҳастӣ ҳифзи амният ва ободии Ватани худро таъмин созад».

Тарбияи ахлоқӣ ва маънавӣ. Ин таъсир ба дунёи маънавии шахс аст. Ин сифатҳо на танҳо дар инсон фаҳмиши зебоӣ, балки фаъолияти нексириштӣ, ростқавлӣ, ҳалолкору ҳалолхӯрӣ, бо адлу инсоф, саховатманд ва амсоли инро ба вучуд меоранд. Ҳамаи дигар унсурҳои тарбияи миллӣ дар худ ғояҳои ахлоқию маънавӣ доранд. Ахлоқ унсурест, ки қисматҳои дигари тарбияро бо ҳам мепайвандад ва асоси фаъолияти шаҳрвандро ташкил медиҳад.

Илму фарҳанг дунёи маънавии инсонро ташаккул медиҳанд. Забон, адабиёт, таърих манбаъҳои хаттӣ ва шифоҳӣ, осори арзишманди динӣ, ёдгориҳои таърих, асарҳои санъат, барномаҳои радио, телевизион, маводи компютер, шабакаи «ИНТЕРНЕТ», васоити ахбори умум дар тарбияи ахлоқию маънавӣ олами маънавии инсон ғанӣ мегардад. Тарбияи миллии маънавии инсон нақши асосӣ дорад. Тарбияи маънавии инсон ба тарбияи ахлоқии шаҳрванд наздик аст. Ҳар ду аз ҳамдигар ғизо мегиранд ва дар тарбияи шаҳрвандӣ вазифаҳои муштаракро анҷом медиҳанд.

Тарбияи маърифат. Маърифати шахс аз дониш ба миён меояд. Он ба тарбияи маънавӣ робитаи зич дорад. Фарқи асосӣ он аст, ки дар тарбияи маънавӣ ҷанбаи ахлоқӣ бештар ба назар мерасад. Аз як сарчашма ғизо гирифтани онҳоро бо ҳам муттаҳид месозад. Вале дар таркиби маърифат бештар ҷанбаи донишу малака, касб маърифатнокии баланди миллат дар доираи илму фарҳанг ва сиёсату ҳуқуқ дар назар дошта мешавад. Маърифат сифатҳои ахлоқӣ ва маънавии миллатро ташаккул медиҳад. Маънавиёт манбаи муҳими тарбияи миллист. Аз ҷиҳати таркиб ва маънавият мафҳуми «шахси бомаърифат» аз мафҳуми «шахси бофарҳанг» ғанию васеътар мебошад.

Тарбияи ҳуқуқӣ. Тарбияи ҳуқуқӣ ташаккули дарки ҳуқуқу озодиҳо ва вазифаҳои шаҳрвандон дар назди давлат ва ҷомеа мебошад. Таркиби он мувофиқи Конститутсияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон ва асноди дигари меъёрии ҳуқуқии кишвар чунин муайян гардидааст:

- ҳуқуқи зиндагӣ, ҳуқуқи таҳсил ва таълиму тарбия, ҳуқуқи пуштибонии чамъият, ҳуқуқи гирифтани иттилоот дар бораи ҳаёти сиёсӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии ҷомеа, ҳуқуқи озодии суҳан, ҳуқуқи иштирок дар ҳаёти сиёсии ҷомеа, ҳуқуқи иштирок дар интиҳобот ва райъпурсӣ, интиҳоб шудан ва интиҳоб кардан, ҳуқуқи мурочиат ба мақомоти ҳокимияти давлатӣ ва иттиҳодияҳои чамъиятӣ, ҳуқуқи иштирок дар ҳаёти фарҳангӣ ва истифода аз дастовардҳои фарҳангӣ, ҳуқуқи иштирок дар идораи давлат, ҳуқуқи меҳнат, ҳуқуқи ҳифзи иҷтимоӣ, ҳуқуқи истирохат, ҳуқуқи шаҳрвандии кишвар, ҳуқуқи мусофират ва баргаштан, ҳуқуқи кафолати ҳимояи судӣ, ҳуқуқи манзил, ҳуқуқи маҳрамияти мукотиба, ҳуқуқи дахлнопазирии шахс, ҳуқуқи дахлнопазирии моликият ва мерос гузоштан, ҳуқуқи ҳифзи саломатӣ, ҳуқуқи ташкили оила, ҳуқуқи ақидаи шахсӣ, ҳуқуқи эътиқод.

Вазифаи тарбияи ҳуқуқӣ донишҷӯро ҳуқуқ ва вазифаҳои муқарраршуда ва риояи онҳо мебошад. Риояи конститутсия, қонунҳо, ҳуқуқи озодӣ ва шаъну шарафи дигаронро эҳтиром намудан, ҳифзи Ватан, ҳимояи манфиатҳои давлат, таҳкими истиқлолият, амният ва иқтисоди муқаддасии он, ҳифзи табиат, ёдгориҳои таърихиву фарҳангӣ, супоридани андозҳо ва пардохтҳо ва ғайра сатҳи маърифат ва ахлоқи шаҳрвандро баланд намуда, мавқеи чамъиятии ӯро устувор мегардонанд.

Дар баробари ин вазифаҳои сершумори дигари шаҳрвандон низ ҳастанд, ки ба воситаи меъёрҳои ҳуқуқӣ танзим карда намешаванд. Ин меъёрҳо аслан аз вазифаю ӯҳдадорӣҳои ахлоқию маънавии шаҳрванд бармеоянд, ки онҳо ба меъёрҳои ҳуқуқӣ вобаста нестанд. Масалан, вазифаи шаҳрванд, дар назди ватан, давлат, ҷомеа, миллат, дар назди оила, омӯзгорон, дар ҷои кор, дар ҷойҳои чамъиятӣ ва дар назди башар. Аксари инҳо вазифаҳои мебошанд, ки ба меъёрҳои ахлоқи шаҳрванд дохил гардидаанд. Сарфи назар аз ин, ҳамаи онҳо вазифаҳои шаҳрвандро ташкил медиҳанд. Агар вазифаҳои конститутсионии шаҳрвандонро қонунҳо танзим намоянд, пас меъёрҳои дигари вазифаҳои шаҳрвандӣ тавассути ахлоқ, маънавиёт ва афкори ҷомеа баҳо дода мешаванд.

Мақсади ниҳони тарбияи ҳуқуқӣ ташаккули фарҳанги ҳуқуқии ӯ мебошад.

Тарбияи гуманистӣ. Зери ин мафҳум дар шаҳрванд ба вучуд овардани эҳсоси дӯст доштан, эҳтиром кардан ва раҳму шафқат фаҳмида мешавад. Тарбияи гуманистӣ аз ғояҳои синфӣ ва инсонбадбинӣ ӯро аст. Он ба шаҳрванди кишвар имконият медиҳад, ки худро яке аз ҷузъҳои таркибии ҷомеа, миллат ва аҳли башар эҳсос кунад.

Тарбияи гуманистӣ дар ду сатҳ ба амал бароварда мешавад: а) дар сатҳи эҳтироми ҳамсинфон, ҳамдарсон, хешу табор, ҳамватанон, ки дар байни онҳо намояндагони халқияту миллатҳои дигар ҳастанд; б) муносибати хайрхоҳона доштан нисбат ба халқҳои мамлакатҳои дигари ҷаҳон.

Низоъ, ҷанг, муқобилистии зидди ҳамдигар ва амсоли ин инсониятро дар тӯли ҳазорсолаҳо ҳамроҳӣ мекард ва имрӯз ҳам ин

зухурот аз ҷумлаи мушкилоти миллӣ, минтақавӣ ва умумибашарӣ мебошад. Тарбияи шахси башардӯст аввал дар оила оғоз ёфта, дар муассисаҳои таълимӣ ва ҷойҳои ҷамъиятӣ идома меёбад. Башардӯст будани инсон ва шаҳрванд дар муносибат ба волидон, хешу табор, ҳамдарсон, омӯзгорон, ёру дӯстон, ашхоси ношинос, намояндагони халқу миллатҳои ғайр зуҳур меёбад.

Тарбияи зебоипарастӣ. Зебоипарастӣ яке аз сифатҳои муҳими инсонро ташкил медиҳад. Он дар инсон ҳар гуна зуҳуроти эҳсос намудани зебоиро ба вуҷуд меоварад.

Манбаи зебоӣ, табиат, ҳар гуна аксҳо, мусаввараҳо, ҳайкалу мучассамаҳо, асарҳои бадеӣ, нақшу нигор, иншоотҳо, асарҳои сахнавӣ, суруду мусиқӣ, сару либос, ёдгориҳои таърихӣ фарҳангӣ, лавозимоти рӯзгор ва ғайраҳо мебошанд, ки дар инсон эҳсоси зебоипарастӣ ба вуҷуд меоранд. Шинохтани зебоӣ ба шахс илҳом мебахшад, ўро рӯҳбаланд намуда дар олами зебоӣ сайр мекунонад. Қобилияти зебоифаҳмӣ ба шаҳрванд имконият медиҳад, ки боигарии ахлоқӣ, маънавӣ ва маърифатии хешро ғанӣ гардонад ва зиндагии зебо ташкил кунад.

Тарбияи меҳнатӣ ва касбинтиҳобкунӣ. Меҳнат моҳияти ҷамъиятии инсон ва шаҳрвандро ташкил мекунад. Малакаҳои корӣ дар инсон ҳанўз аз оила ва кўдакистон оғоз ёфта, аз содда ба мураккаб ва аз каммаҳсул ба самаранок табдил меёбад.

Тарбияи меҳнатӣ ва интиҳоби касб имконият фароҳам меоварад, ки шаҳрванд корро дӯст дорад, ошноӣ ва мушоҳида ба намудҳои зиёди шуғл инсонро водор месозад, ки аз байни онҳо барои худ беҳтаринашро интиҳоб намояд. Мақсади асосии тарбияи меҳнатӣ ва интиҳоби касб дӯст доштани кор ва аҳли он, инчунин интиҳоби шууроноии касб мебошад.

Тарбияи иқтисодӣ. Тарбияи иқтисодӣ ба шаҳрванд имконият медиҳад, ки дар низоми иқтисоди миллии кишвар ва иҷтимоии ҷомеа мақоми худро дошта бошад. Тарбияи иқтисодӣ аз оила оғоз ёфта, дар муассисаҳои таълимӣ ва истеҳсолот давом меёбад.

Тарбияи экологӣ. Дар асри XX ва оғози асри XXI экология ва ҳифзи муҳити зист аз масъалаҳои муҳими ҳаёти инсон гардид. Ба ифлосшавии муҳит на танҳо корхонаҳои саноатӣ, муассисаҳои хизмати маишӣ, нақлиёт ва ғайра, ки партовҳои зиёди истеҳсолии ба саломатии инсон ва табиат зарарнокро ба табиат мепартоянд, балки инсонҳои алоҳида низ сабаб мешаванд, ки хошок, партовҳои зиндагиро ба ҳар ҷо мепартоянд, дарахтонро мебуранд, кабудизорҳоро нест мекунанд, ҳайвонотро шикор карда, ба камшавии саршумори онҳо сабаб мешаванд, гиёҳҳои шифобахшро решақан карда, мувозинати табиатро вайрон мекунанд. Ташкили тарбияи самаранокӣ экологии шаҳрвандон имконият фароҳам меоварад, ки инсон муҳити зист ва биосфераро ҳимоя кунад, тоза нигоҳ дорад онро афзун гардонад ва худ дар он сихату саломат умр ба сар барад, муҳити аз ҷиҳати экологӣ тозаро ба наслҳои оянда боқӣ гузорад. Тарбияи экологӣ ва ҳифзи муҳити зист, пеш аз ҳама, ҳимояи генофони миллатро дар назар дорад.

Тарбияи сиёсӣ. Тарбияи сиёсии шахрванд аз ҳуқуку озодиҳои сиёсӣ сарчашма мегирад, ки онҳо дар Конституцияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон ифода ёфтаанд.

Тарбияи сиёсӣ аз зарурати фаъолияти сиёсии шахрвандон дар ҳаёти сиёсии ҷомеа ба миён меояд. Шахрванд дар фазои сиёсӣ ҳаёт ба сар бурда, бояд сохтор ва нерӯҳои сиёсии ҷомеаро донад. Аз ҳуқуқи худ барои иштирок дар идораи давлат истифода бурда тавонад. Узви ҳизби сиёсӣ бошад ва ё ба иттиҳодияи ҷамъиятии дигар дохил шуда, дар ҳаёти сиёсии ҷомеа ширкат варзад. Дар интиҳобот ба сифати интиҳобкунанда ва ё интиҳобшаванда иштирок намояд. Аз тариқи маҷлису гирдиҳамоиҳо ва намоишу роҳпаймоиҳои қонунӣ ақида ва ё андешаи дигари сиёсии худро иброз дорад. Аз ҳуқуқи озодии суҳан ва дигарақидагӣ истифода барад.

Мақсади ниҳоии тарбияи сиёсии шахрванд аз он иборат аст, ки фарҳанги сиёсӣ ва майли фаъолияти сиёсии ӯ ташаккул дода шавад.

Тарбияи ҷисмонӣ. Ин намуди тарбия аз бардаму солим тарбия кардани миллат иборат буда, он тавассути машғулиятҳои тарбияи ҷисмонӣ дар мактабҳои таҳсилоти умумӣ, ибтидоӣ, миёна ва олии касбӣ, мактабҳои варзишии кӯдакону ҷавонон, сексияҳо ва ҷамъиятҳои варзишӣ, тавассути сайру тамошо дар муҳити табиат, истироҳати ҷабҳона ва амсоли ин иҷро карда мешавад. Шахрванди аз ҷиҳати ҷисмонӣ боқувват ба иҷрои вазифаҳои дар наздаш гузашташуда қодир аст. Солимии ҷисмонии шахрванд солимии оила, ҷомеа ва боигарии асосии давлат маҳсуб мешавад.

Тарбияи тафаккури интиқодӣ. Тарбияи тафаккури интиқодӣ омили асосии ошкор ва бартараф намудани камбудию норасоиҳо мебошад. Ташаккули тафаккури интиқодӣ дар амал ба шахрванд имконият медиҳад, ки худро дар ҷомеа ифода намояд ва дар рушду нумӯи низоми сиёсӣ, иқтисодӣ ва таъминоти иҷтимоии миллат саҳм гузорад. Танқид гарчанде талх бошад ҳам, он муҳаррики ошкорбаёнӣ ва табодули назар аст. Ба ҳама зуҳурот аз назари танқид нигоҳ кардан худ омилест, ки касро аз хато зоҳир кардан пешгирӣ мекунад. Ҷомеа низ аз тафаккури танқидии шахрвандон фоида мебинад.

Тарбияи таҳаммул ва тоқатпазирӣ. Таҳаммул ва тоқатпазирӣ аз эҳтироми ақидаи дигарон ба миён меояд. Шахс бояд бо ҳамсӯҳбат ва мунаққиди худ тоқатпазир бошад. Ба сухани дигарон, ки аз ақидаи ӯ фарқ мекунад, ботаҳаммул гӯш дода тавонад. Тоқатпазир будан яке аз сифатҳои мусбати муносибати башардӯстона доштан ба шахрванд ва омили асосии пешгирӣ кардани низоъҳои эҳтимолии дар байни шахрвандон ба амалоянда мебошад.

Агар шахрванд тоқатпазир ва ботаҳаммул тарбия ёфта бошад, пас ҷомеа низ дар дигарақидагӣ бисёрақидагӣ нисбати ҳамдигар ва давлат нисбати шахрвандоне, ки онро танқид мекунанд, тоқатпазир аст. Тоқатпазир будан омили муҳиму самарабахши гуфтушунӣ, мулоқот, муқолама ва музокирот мебошад. Тоқатпазирӣ нишонаи муҳими фарҳанги баланди муқоламаи байни одамон ва одамону давлат мебошад.

Чамеаи демократӣ ба тоқатпазир ва ботаҳаммул будани шахрвандон эҳтиёҷи калон дорад ва онро яке аз омилҳои асосии пешрафти ҷомеа меҳисобад.

Тарбияи масъулиятшиносӣ. Масъулиятшиносӣ аз ҷумлаи сифатҳои муҳими шахрванд мебошад. Шахси масъулиятшинос вазифаҳои худро дар мактаб, оила, ҷойи кор ва маҳали зист хуб иҷро карда, сабабгори пешрафти оромии муҳити зиндагӣ ва кор мешавад. Шахрванди масъулиятшинос фонди тиллоии ҳар як ҷомеаро ташкил менамояд. Ӯ дорои вичдони пок, шаъну шараф, нангу номус ва сифатҳои дигари миллист. Шахрванди масъулиятшинос вазифаю ўҳдадорихои худро дар сатҳи баланди сифатӣ ва касбӣ иҷро менамояд.

Тарбияи масъулиятшиносӣ аз оила ва кӯдакистону мактаб оғоз ёфта, он дар овони калонсолӣ ва фаъолияти меҳнати шахрванд таҳким меёбад.

Тарбияи ҳаёти солим. Барои шахрванд имрӯз муҳим аст донанд, ки истеъмоли маводи муҳадир, майпарастӣ, паҳншавии касалии СПИД барои ҷомеаи Тоҷикистон ва ҷомеаи ҷаҳонӣ хатарнок аст. Шахрванд дар муҳити зиндагии истеъмолкунандагони маводи муҳадирӣ майпарастон ва гирифтори касалии СПИД умр ба сар мебарад. Шахрванди пайрави зиндагии солим на танҳо аз зухуроти манфии ба саломатии ӯ зараровар канорагирӣ мекунад, балки ба солим гардонидани бадан ва зиндагии худ омилҳои зиёдро истифода мебарад. Ӯ аз истеъмоли маводи муҳадир, нӯшокии мадҳушкунанда канорагирӣ мекунад ва ба ин васила дар солим нигоҳ доштани муҳити зист фаъолона иштирок менамояд ва ба зиндагии солим камар мewanдад. Ҳаёти солим бо аҳли оила мунтазам сайри табиат рафтан, дар боғҳои фароғатӣ истироҳат кардан, барномаҳои сирк, театру дастаҳои мусиқию овозхонхоро тамошо кардан, китобҳои бадеӣ хондан, ба тамошои мусобиқаҳои гуногуни варзишӣ рафтан, ба корҳои эҷодӣ ва тарбияи бадан машғул буданро тақозо менамояд.

V. Марҳилаҳои тарбия

Марҳилаи аввали тарбия аз оила оғоз меёбад. Фарзандон аз падару модари худ тарбия гирифта, муҳити зиндагиашонро меомӯзанд ва онҳоро ҳурмату эҳтиром мекунанд. Аз мафҳумҳои нахустини деҳа, шаҳр, ноҳия, Ватан, миллат ва ғайра бохабар мешаванд. Бо ҳамдигар ва ё хешу табор ва одамони дигар муомила карданро аз бар менамоянд. Волидон фарзандонро ба навозишу меҳрубонӣ ба тарбия фаро мегиранд. Кӯдакон аввалин донишхоро дар бораи муҳити зиндагӣ, Ватан ва мактаб аз онҳо ба даст меоранд.

Марҳилаи дуввуми тарбия муассисаҳои томактабӣ ба ҳисоб рафта, дар таҳким бахшидани сифатҳои аввалини миллӣ бо истифода аз дастовардҳои педагогикаи миллӣ ҷидду ҷаҳд ба харҷ медиҳанд.

Марҳилаи сеюми тарбия дар муассисаҳои таълимӣ мегузарад. Тарбияи хонандагон аз рӯи маводи дар китобҳои дарсӣ, дастурҳои методӣ манбаъҳо, аёнияти таълим сурат мегирад, ки он то як дараҷа низоми педагогӣ дорад. Дар ин муассисаҳо ба тарбияи миллӣ мутахассис

–омӯзгору устодон машғуланд. Бо хатми мактаби миёнаи таҳсилоти умумӣ сифатҳои миллии насли наврас асосан ташаккул меёбанд ва онҳо қисман ба ақидаю ҷаҳонбинӣ мубаддал мегарданд.

Марҳилаи ҷаҳоруми тарбия ба таъриии касбии ҷавонон дар мактабҳои таҳсилоти ибтидоии касбӣ, миёнаи касбӣ ва олии вобаста мебошад. Дар ин марҳила донишу малакаи инсон боз ҳам васеъ мегардад, барои азхудкунии арзишҳои миллии ва умумибашарӣ замина муҳайё мешавад.

Дар марҳилаҳои минбаъда тарбияи инсон дар муҳити корхонаву муассисаҳо ва ташкилотҳо, ки инсон ба фаъолияти касбӣ муҳимро сару кор мегирад, сурат мегирад.

VI. Роҳҳо ва заминаҳои амалӣ гардидани Консепсия

Замина ва роҳҳои амалӣ гаштани Консепсия аз инҳо иборатанд:

Заминаҳои сиёсӣ ҳуқуқӣ

-таҳияи қонун, ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ дар соҳаи тарбияи миллии шаҳрвандони кишвар;

-тавсеа намудани мақоми забони миллии;

-истифодаи рамзҳои давлатӣ ва миллии дар тарбияи шаҳрвандон;

-баланд бардоштани масъулияти падарону модарон барои тарбия ва саломатии фарзандон;

-таҳия ва тасдиқи меъёрҳои муздиҳии муосир ба кормандоне, ки ба кори тарбия машғуланд;

-таҳия ва иҷрои барномаҳои давлатӣ, ки ба рушди тарбияи шаҳрвандон нигаронида шудаанд.

Заминаҳои маънавию иттилоотӣ

Тарбияи шаҳрванд бе таъмин намудани ахбори нисбатан васеъ, имконнопазир аст. Манбаҳои ахбор, ки моҳияти ғоявию маънави доранд аз инҳо иборатанд:

-мероси таърихию фарҳангии ниёгон, ки хотираи таърихии халқро ташкил менамояд;

-арзишҳои динӣ, ки яке аз қисматҳои фарҳанг мебошанд;

-урфу одат, анъанаҳо ва тарзи зиндагии миллат, ки дар онҳо хусусиятҳои миллии мардуми кишвар инъикос ёфтаанд;

-стандартҳои давлатии таҳсилоти умумӣ, ибтидоӣ, миёна ва олии касбӣ;

-асарҳои илмӣ, адабиёт ва санъат, ёдгориҳои таърихию фарҳангии Тоҷикистон;

-Конститутсия ва қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон;

-китобҳои дарсӣ ва дастурҳои таълиму тарбия барои ҳамаи зинаҳои таълиму тарбия;

-барномаҳои радио, телевизион ва маводи шабакаи ҷаҳонии «Интернет»;

-маводи ҷопии воситаҳои ахбори умум;

-нутқи гузоришҳои Президенти Тоҷикистон;

-фаъолияти сиёсии роҳбарони вазорату идораҳо ва арбобони намоёни илму фарҳанг;

-фаъолияти тоҷирон, ки ҳамчун манбаъ барои тарбияи насли ҷавон мавриди истифода қарор мегирад;

-арзишҳои маънавию ахлоқии миллий ва умумибашарӣ.

Заминаҳои таъкилӣ

-таҳияи тадбирҳои давлатӣ оид ба тарбияи миллии мардум;

ба роҳ мондани робитаҳои иттилоотии байни вилоятҳо, минтақаҳо, ноҳияҳо;

-бунёди роҳҳо ва ба роҳ мондани рушди муносибатҳои иқтисодӣ, илмию фарҳангӣ миёни минтақаҳои гуногуни мамлакат;

-бунёди шабакаҳои радио ва телевизион дар тамоми нуқтаҳои аҳолинишини кишвар;

- муҳайё намудани шароити беҳтар барои ба роҳ мондани таълиму тарбияи яқҷояи ҷавонони минтақаҳои гуногун дар пойтахти кишвар-шаҳри Душанбе;

-дуруст ва самаранок ташкил намудани тарбия дар сафҳои Артиши миллий;

-эҳё ва барқарор намудани китобхонаҳо ва фаъолияти онҳо, махсусан китобхонаҳои назди муассисаҳои таълимӣ, сохтани ҳавзҳои шиноварию майдончаҳои варзишӣ, осорхонаҳои мактабӣ;

-гузаронидани тадбирҳои тиббии «Тани солим, рӯҳи солим» доир ба ҳифзи саломатии мардум ;

-ташкили муассисаҳои илмию тадқиқотӣ, ки бештар ба таҳқиқи масъалаҳои тарбия машғул мешаванд.

VII.Натиҷаи Консепсия

Татбиқи амалии Консепсия имконият медиҳад, ки масъалаҳои зерин ҳалли худро ёбанд:

1. Заминаҳои ҳуқуқӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии масъалаи тарбия дар асоси ҳуҷҷатҳои меъёрии ҳуқуқии нав такмил меёбанд.

2.Дар ҷумҳурӣ тарбияи миллии мардум бори аввал ба таври консепсионӣ гузошта мешавад, дарк ва ифтихори миллии шаҳрвандон аз хурд то бузург боло мегирад, афкори умум ба амал меояд.

3.Оммаи васеи халқ ба қадр қимати арзишҳои миллий ва умумибашарӣ, рамзҳои давлатию миллий мерасанд ва дар натиҷаи омӯхтан, дидан ва мушоҳида кардан хотираи таърихии худро ғанӣ мегардонанд, маърифату ахлоқи шаҳрвандон сифатан боло меравад.

4.Мардуми тоҷик, ки асрҳо зерӣ зулм ва таъсири бегонагон қарор доштанд, моҳияти давлати миллии худро дарк мекунанд ва барои ҳифз, ободӣ ва шукуфоии Ватани худ мекӯшанд, ба қадр забони модарӣ, адабиёт, таърих, анъана ва расму оинҳои мусбати худ мерасанд.

5.Ҳамгироии тарбия бо таълим боз ҳам устувор гардида, инсон ва мақоми он дар ҷомеа боло мегирад.

6. Дар натиҷаи ҳамкориҳои доимии муассисаҳои таълим бо волидон тарбия дар оилаҳо тадриҷан ба пояи касбӣ мерасад.

7. Тарбияи ҳамдигарфаҳмӣ ва тоқатпазирӣ (толерантност) муомила бо техникаю технологияи иттилоотӣ ба наслҳои ҷавон имконият медиҳад, ки дар муносибат бо халқу миллатҳои дигар, намуна будани худро нишон диҳанд ва дар ҷомеаи муосир мавқеъ пайдо намоянд.

8. Дар соҳаи педагогика кадрҳои илмӣ рӯйи қор меоянд, мавзӯӣ ва масъалаҳои муҳими тарбия таҳқиқ мегарданд. Дар муассисаҳои тарбиявии фориғ аз дарсу мактаб ва инчунин кӯдакистонҳо кадрҳои касбӣ ворид мегарданд.

9. Ҳар як шахс мефаҳмад, ки ниёгони мо дар ҳазинаи тамаддуни башар ҳиссаи муайян гузоштаанд ва дарк мекунад, ки рисолати таърихӣ аз он иборат аст, ки ҳамин ҳиссагузори дар замони муосир ҳам бояд биафзояд.

